

DERT İLE OLGUNLAŞMAK, BOZLAK İLE ÇAĞLAMAK

Tayfun Haykır

- Her insan kendi yapıp etmeleriyle, öğrendikleriyle, bilgisiyle, kazanıp kaybettikleriyle hayat denen “yol”da yürüyor. Bu yürüyüşte kendine ayrılan vakti insan kimi zaman gayret içinde kimi zaman ise boş vermişlikle ama yine de her hâlükârda kendi hikâyesini oluşturmak uğrunda tüketiyor. “Ömür” kavramıyla adlandırılan bu hikâyenin yazımında bilinç sürekli çalışmıyor; salt idrak, kalemi her zaman elinde tutmuyor şüphesiz. İnsanın ruhunun, gönlünün çalışmadığı, devrede olmadığı bir an ise yok... Bilincin çalışmadığı ama gönlün sürekli çalıştığına en somut delil bilinçaltımız değil mi?..

Varlığımızı, varoluşumuzu, nereden gelip nereye gittiğimizi, tüm yaşananların sonunda ne olacağını herkes kendi nispetinde, kendi koşulları içinde sorgular. Bazılarının soruları o kadar derindir ve cevabına ulaşmak o kadar güçtür ki onların yaşadığı hâl ancak “kriz” kelimesi ile açıklanabilir. Bu hâli yaşayanlar ile karşılaştırıldığında bu dünyaya sadece nefes almak için gelmiş gibi görünür niceleri de...

Cevabı hiçbir zaman alınamayacak sorular vardır; kâinat var olduğundan, ilk insan yaratıldığından beri izinden giden çok ama menziline ulaşan hiç olmamış... Söz konusu bu soruları akılda yahut gönülde çınlatmak, her insanda derece derece farklı tezahür eder, bu tezahürler de farklı katmanlar oluşturur insan denen terkipte. Yolunu bunlarla kesiştirmemek için özel olarak çaba gösteren nikbinler de vardır, özellikle bu dibi görünmez kuyuların içine dalmak isteyenler de... Kuyuya dalmak isteyenlere “bedbin” demek ise asla doğru bir sıfatlandırma olmayacaktır. Çünkü insan sorduğu sorular, omuz verdiği yükler, talip olduğu dertler ile hayatını anlamlandırır, hikâyesini yazar, vicdanını inceltir ve en önemlisi kendinden başlayarak zamanını, çevresini, temas ettiği her şeyi iyilikle, güzellikle buluşturur. Dolayısıyla bu hâl içinde bulunmak yalın bir bedbinliğin çok

ötesinde bir hâldir.

Tekâmül etmek, büyük oranda talip olduklarımızla alakalıdır. Meyliniz neye ise uğraşınız ve yolunuz o olur, onun izini sürüp peşinden gidersiniz. Gittiğiniz yol, peşine düştüğünüz maksut ise sizi ya olgunlaştırır ya da yola düştüğünüz hâlinize göre daha da hamlştırır. Mevlâna'nın meşhur ifadesiyle vecizleşen "Hamdım, piştım, yandım..." işte bu hâlin kristalize hatta formülize edilmesidir. Yanmak içinse derdi görmek, tanımak; derde talip olmak; dert çekmek gerekir. Bundan dolayıdır ki medeniyetimizin ilim ve irfan ehli; dert ehli olmayı marifet bilmiştir, dertsizliği çığlık olarak görmüştür. Öyle ki Hatayî'ye "*Bir derdim var, bin dermana değışmem.*", Niyazi-i Mısırlî'ye "*Derman aradım derdime, derdim bana derman imiş.*", Yunus Emre'ye "*Böyle emreylemiş Çalap, derdim vardır inilerim.*" dedirten bu duyuş ve varoluş tarzıdır, zihniyetidir...

Zaman ilerleyip mekân ve mekânı dolduran her şey hatta en önemlisi bütün bunlarla birlikte zamanın ruhu değışse de bir tortu misali dibe çökerek köklerimizimize sinen, köklerimizimizin en kılcal saçaklarından bizi beslemeye devam eden kültürel kodlarımız var. Millî ve dinî bu kültürel kodların bir de çok özel taşıyıcıları, aktarıcıları var. Onlar sayesinde bizi farklı kılan, bize has olan özellikler çağları aşar ve yeni muhataplarını bulur. Türkçenin büyük yazarlarından Yaşar Kemal'in "Bozkırın Tezenesi" lakabıyla andığı Neşet Ertaş, geleneği şehirle buluşturan, kalabalıkların kendi gerçeklikleri içinde bu kodlardan haberdar olmasını sağlayan, aynı zamanda sadece tekrar etme vazifesi üstlenmeyip bununla birlikte özgün olmayı da başaran çok ender bir isim. Onun "*Biz çekmediğimiz derdin türküsünü yakmayız.*" deyişinde Mevlâna'nın, Hatayî'nin, Niyazi-i Mısırlî'nin ve "Bizim Yunus"un yukarıda anılan izi, sözü, ruhu vardır.

Anadolu; dört bir yanını mümbit ve cömert iklimiyle kucaklarken, içerilere doğru ilerleyince sinisini döven bir çilekeş ana misali tam ortası kıraç bozkırlarla kaplı bir coğrafya. Bu coğrafya ile bir düşününce dert çekmek âdeti bozkır insanının yazgısı...

Sanırım altı-yedi yıl önce Millî Kütüphanede süreli yayın koleksiyonunda eskiler arasında vakit geçirirken 70'li yılların edebiyat dergilerinden birinde rastlamıştım "Bozkır ve İnsan" başlıklı şiire. Altında daha önce adını duymadığım bir şairin imzası vardı: İ. İlhami Karayağçın. Şair, bu şiirinde bozkır insanının yazgısı gereği çile çeken fakat o devinimin içinde dertle var olmayı becerebildiğini özellikle vurgulamış. Her dördlüğün sonundaysa bu bakış açısını güçlendirmek için "*Dün yine bozkır bin kere güzeldi denizden*" dizesini tekrarlamış. Deniz ile bozkırı mukayese etmenin içinde o kadar çok şey istifli ki... Anlamasını bilene! Öyle ki bir kıtasında "kahraman-veli" olarak tanımladığı bozkır insanına "*Yunus'un bozkırlı insanı*" diyerek seslenmiş. Şiirin son birimi ise ifadeye çalıştıklarımı dizeleştirmesi açısından çok dikkatimi çekti:

*Düşündü bin yıl, söylemedi türküden gayrisini
Dinlemedik de bir kez onu; incinse bizden*

*Ne bir şey aldık onun iç dünyasından,
Ne bir şey verebildik ona içimizden
Dün yine bozkır kahraman-veli insanıyla
Bin kere güzeldi Denizden...*

Bozkır insanı Horasan erenlerinin bakiyesi olarak bildiği abdalların dilinden ve telinden dinlediği bozlaklarla bir yandan tekâmül ediyor diğer yandan da derdiyle kendi hikâyesini yazıyor. Atalarından tevarüs ettiği eserleri en özgün hâliyle, gökkubbeyi çınlatırcasına icra eden ve başka hiçbir bozlakçının sesi ve üslubuyla mukayese edilemeyecek Muharrem Usta, dert elindeki gönlün feryadını dile getirmiş havalandırdığı bozlaklarda. Fakat “*Aman gökyüzünde bölük bölük uçan turnalar*” diyerek başladığı bozlaşında muhatabı bizatihi bozkır insanın çektiği dert oluyor. Dert karşısında turnalara hitap etmesi ise çok özel bir kültürel kodla alakalı. Bildiğim kadarıyla Türk mitolojisinde insan ile yaratıcı arasındaki irtibatı turnalar sağlıyor, bu nedenle söz konusu bozlakta turnaların anılmasının anlam derinliği sanıldığından daha fazla. Muharrem Ertaş’ın havalandırdığı bu bozlaşın internet ortamındaki kayıtlarından birinin altında okuduğum “*Muharrem Ertaş dinlemenin bir yaşı varmış...*” cümlesi; fazlasıyla ilgimi çeken, beni düşündüren isabetli bir yorumdu. Yaş, tekâmül için tabii ki önemli bir ölçüt ama dert ehli olmak sanki daha da etkili. Sözlerini burada yazacağım “Aldı Dert Beni” adıyla da bilinen bu bozlaş, ifade etmek istediklerimi düşünerek dinlemeniz belki hikâyenizi yazmakta size yeni manalar keşfettirecektir...

*Gökyüzünde uçan bölük turnalar,
Yok mu gayretiniz dert aldı beni.
Gece gündüz hayaline yeldiğim,
Mecnun gibi çöle vurdu dert beni.*

*Bu dert benim ile inada durdu,
Hicran ocağını bağrıma kurdu.
Keskin kılıcını sineme vurdu,
Vurdu bölük bölük böldü dert beni.*

*Bilmem hayal gibi bilmem düş gibi,
Geldi geçti boranınan kış gibi.
Şahin pençesine düşmüş kuş gibi,
Tuttu birer birer yoldu dert beni...*